

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 10
2024

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Рівне, 2024

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 10. Рівне : РДГУ, 2024. 110 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, в.о.ректора, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Виконавчий редактор:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії:

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології, психодіагностики та психотерапії, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна - здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія»..

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол №12 від 5 грудня 2024 р.)*

УДК 159.923: 316.663

ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО БОЙОВИХ ДІЙ У ДОБРОВОЛЬЦІВ СИЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**Помаранський Валентин, здобувач ОС «магістр»**

спеціальності 053 «Психологія», 2 курс, РДГУ

*Науковий керівник: Безлюдна В.І., кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри*

Постановка проблеми. Тривале виконання обов'язків щодо національного супротиву, перебування в складних та екстремальних умовах часто призводить до зниження опірності організму, соціально-психологічної дезадаптації, нервово-психічного перенапруження та викликає розвиток стійких негативних психічних станів.

В умовах повномасштабного вторгнення військ російської федерації на територію України проблема формування психологічної готовності військовослужбовців Збройних Сил України, в тому числі тих, що входять до складу Сил територіальної оборони Збройних сил України до виконання завдань за призначенням, а також до участі в бойових діях, стає нагальною та має надзвичайне значення, оскільки така готовність визначає не лише ефективність службової їх діяльності, але й особистої безпеки.

Значний внесок в розробку проблеми формування психологічної готовності військовослужбовців до діяльності в екстремальних умовах було зроблено В.Бодровим, С.Безносовим, А.Іваніцьким, О.Колесніченко, М.Корольчук, В.Крайнюк, О.Макаревич, В.Маріщук, В.Машковим, Г.Нікіфоровим, В.Осьодло, О.Поканевич, Л.Смірновим, В.Стасюк, О.Тімченко, М.Томчуком, О.Хміляр, Ю.Шарановим, Г.Шестаковим, Ю.Широбоковим та ін. Організації психологічної підготовки у Збройних Силах України присвячені наукові розробки Л.Бродської, В.Весера, Т.Заріцького, О.Капінуса, В.Клочкова, О.Лесюка, В.Можарівського, І.Немінського, В.Олійника, Г.Пшенинюка, О.Рой, А.Ромагишина, А.Сидоренко, А.Урсул, С.Ціповяза. Проте на сьогоднішній день малорозробленою є проблема психологічної готовності особового складу Сил територіальної оборони Збройних Сил України, особливостей її формування.

Мета дослідження: теоретично та емпірично дослідити проблему формування психологічної готовності до бойових дій у добровольців тероборони.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сили територіальної оборони Збройних Сил України є окремим родом сил Збройних Сил України, згідно Закону України «Про основи національного спротиву» на який покладено функції щодо організації, підготовки та виконання завдань територіальної оборони. Територіальною обороною є система заходів загальнодержавного, воєнного та спеціального характеру, які здійснюються в мирний час, а також в особливий період (в тому числі під час воєнного стану), з метою «...протидії воєнним загрозам, а також для надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій» (ст.1, п.16) [3].

Організація та виконання завдань, покладених на територіальну оборону, покладається на Сили територіальної оборони Збройних Сил України, що підпорядковується Командуванню Сил територіальної оборони Збройних Сил України. Цивільна складова тероборони включає в себе органи місцевого самоврядування та інші державні органи, які залучені до територіальної оборони; військово-цивільна складова – штаби тероборони та добровольчі формування, які склалися в територіальних громадах та залучаються до виконання завдань з територіальної оборони.

Згідно визначення, наданого Законом України «Про основи національного спротиву» (ст.1, п.1), добровольцем Сил територіальної оборони Збройних Сил України є «...громадянин України або іноземець чи особа без громадянства, який перебуває в Україні на законних підставах впродовж останніх п'яти років та на добровільній основі

зарахований до проходження служби у складі добровольчого формування Сил територіальної оборони Збройних Сил України» [3].

Добровольці територіальної оборони, на яких розповсюджуються вимоги статутів Збройних Сил України, в своїй підготовці до виконання поставлених завдань повинні також пройти курс підготовки до участі в бойових діях та мати сформовану психологічну готовність до таких дій.

Психологічна готовність до бойових дій, як зауважує Г.Воробйов, передбачає впевненість у своїх діях, в діях товаришів, побратимів, усвідомлення власної відповідальності за долю країни, рідних, близьких, а також бажання боротися, перемогти ворога, прагнення подолати свої слабкості, гідно пройти складні випробування [2, 56]. Дослідник в якості основних ознак психологічної готовності до виконання бойових завдань визначає такі, як: обачлива та рівна поведінка; відсутність замкнутості чи навпаки метушливості; чіткість та безпомилковість у виконанні наказів і команд; фізіологічний стан в межах норми (частота серцевих скорочень, частота дихання, колір шкірних покривів та ін.). О.Івницька пропонує розглядати досліджуваний феномен у функціональній єдності як тривалу (характеристика особистості – система професійних якостей, досвіду, знань, умінь, навичок, необхідних для ефективної діяльності) та тимчасову (функціональний стан – актуалізація тривалої готовності у відповідності з конкретними умовами, ситуаціями) форми психологічної готовності. Відповідно ситуативна (тимчасова) психологічна готовність визначає продуктивність оперативної психологічної готовності у визначених обставинах, а оперативна – залежить від тривалої готовності [1, 157].

Психологічна готовність визначається цільовими, тимчасовими, ресурсними, продуктивними, операційно-інструментальними, точними параметрами, прояви яких в конкретних умовах бойових дій пов'язані з індивідуальними особливостями психіки людини. Факторами, які впливають на низький рівень готовності до бойових дій, є: негативні установки, низка емоційна готовність; слабкість розвиненості системи мотивації щодо збереження власної життєдіяльності та її забезпечення; недостатня фізична підготовленість; цивільний період життя, який проходив в несприятливому соціальному середовищі; низький рівень патріотизму або його відсутність взагалі, нервово-психічна нестійкість, наявність шкідливих звичок, схильність до негативізму та депресій, недорозвиненість мотиваційної та ціннісної сфери.

Емпіричне дослідження особливостей психологічної готовності до участі в бойових діях добровольців територіальної оборони, в якому брали участь 24 особи чоловічої статі віком від 40 до 55 років Добровільного формування Рівненської міської територіальної громади №1, проводилася за допомогою тестування із використанням методик, рекомендованих Науково-дослідним центром гуманітарних проблем Збройних сил України та Головним управлінням виховної та соціально-психологічної роботи Збройних сил України: Тест «Шкала темпераментів», Л.Терстоун, Тест «Діагностика комунікативних і організаторських здібностей (КОЗ-2)», В.Синявський, А.Федоришин, «Методика діагностики ступеня особистісної готовності до ризику», А.Шуберт, «Методика самооцінки функціонального стану «САН», В.Доскін.

За методикою «Шкала темпераментів було виявлено»: шкала «Активність» – високий рівень в 37,5% середній рівень в 62,5% досліджуваних; шкала «Фізична активність» - високий рівень в 25,0%, середній рівень в 58,3%, низький рівень в 16,7% учасників експерименту; шкала «Імпульсивність» - високий рівень в 16,7%, середній рівень – в 75,0%, низький рівень в 8,3 % опитуваних; шкала «Лідерство» - високий рівень в 16,7%, середній рівень в 50,0%, низький рівень в 33,3% респондентів; шкала «Врівноваженість» - середній рівень в 62,5%, низький рівень в 37,5% досліджуваних; шкала «Товариськість» - високий рівень в 25,0%, середній рівень в 75,0% опитуваних; шкала «Рефлексивність» - високий рівень в 25,0% опитуваних, середній рівень в 25,0%, низький рівень в 50,0% учасників експерименту.

Аналіз розподілу рівнів вираженості комунікативних здібностей виявив, що 45,8% опитуваних мають високий рівень таких здібностей; 41,7% опитуваних із середнім рівнем показника мають достатньо друзів, з якими підтримують постійні зв'язки, проте деколи мають труднощі у встановленні контактів; 12,5% опитуваних із низьким рівнем комунікативних здібностей відчують себе дуже напружено в колі незнайомих людей. Розподіл вираженості організаторських здібностей свідчить про те, що 58,3% досліджуваних добровольців тероборони із високим рівнем мають схильності до занять громадською діяльністю, люблять вигадувати різні розваги для товаришів та ін.; 58,3% досліджуваних із середнім рівнем показника мають достатньо розвинені вміння організовувати справи, взаємодію людей, контролювати їх реалізацію; 12,5% досліджуваних із низьким рівнем складно орієнтуватися в критичній ситуації.

Результати дослідження за методикою діагностики ступеня готовності до ризику (Шуберт) засвідчили відсутність обстежуваних як із високим рівнем схильності ризикувати, так і надто обережних. Значення, вище середнього рівня за тестом було зафіксовано в 29,2% опитуваних. 50,0% опитуваних із середнім рівнем показника в ризикових ситуаціях покладаються на власні можливості, аналіз ситуації та визначаються в своїх судженнях та поведінці, в залежності від того, що відбувається. 20,8% опитуваних із зниженим рівнем показника не схильні до пошуку «гострих» відчуттів, прагнуть відчуття безпеки та сталості.

Результати діагностики за методикою самооцінки функціонального стану «САН» (В.Доскін) вказують на те, що середньогрупові показники самопочуття (швидкість, рухливість, темп перебігу функцій - 5,6 балів), активності (сила, стан здоров'я - 5,4 балів), настрою (характеристики емоційного стану - 5,6 балів) знаходяться в межах високих значень. Загалом учасники емпіричного дослідження відчують достатньо себе сильними, активними, рухливими, веселими, працездатними, повними сил, спрямованими на діяльність, життєрадісними, оптимістичними, бадьорими, повними сподівань, мають бажання діяти та працювати, проявляти активність в різних сферах (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз психологічної готовності до участі в бойових діях

Показники	Рівень		
	високий	середній	низький
Активність	37,5	62,5	0,0
Фізична активність	25,0	58,3	16,7
Імпульсивність	16,7	75,0	8,3
Лідерство	16,7	50,0	33,3
Врівноваженість	0,0	62,5	37,5
Товариськість	25,0	75,0	0,0
Рефлексивність	25,0	25,0	50,0
Комунікативні здібності	45,8	41,7	12,5
Організаторські здібності	58,3	29,2	12,5
Готовність до ризику	29,2	50,0	20,8
Самопочуття	41,7	58,3	0
Активність	41,7	58,3	0
Настрій	41,7	54,2	4,2
Інтегративний показник	31,1	53,8	15,1

Інтегративний показний психологічної готовності до участі в бойових діях показав, що високий рівень психологічної готовності мали 31,1% обстежуваних, які характеризувалися високою загальною активністю, в тому числі й фізичною, лідерськими якостями, вмінням приймати рішення в невизначених ситуаціях, врівноваженістю, товариськістю, орієнтованістю на міжособистісну взаємодію, мали розвинуті рефлексивні навички, комунікативні та організаторські здібності, були готові ризикувати в необхідних

ситуаціях, відрізнялися хорошим самопочуттям та стійкістю позитивного настрою. В 53,8% учасників дослідження було встановлено середній рівень, а в 15,1% обстежуваних було зафіксовано низький рівень показника, що свідчить про необхідність підвищення ефективності системи психологічної підготовки до участі в бойових діях, зокрема щодо розвитку лідерських якостей, зниження рівня імпульсивності та підвищення рівня врівноваженості, формування якостей, які необхідні для дій в екстремальних умовах, швидкості мислення, прийняття раціональних рішень та відповідальності за їх реалізацію.

Висновки. Психологічна готовність до участі в бойових діях добровольців тероборони визначається цільовими, тимчасовими, ресурсними, продуктивними, операційно-інструментальними, точними параметрами, прояви яких в конкретних умовах бойових дій пов'язані з індивідуальними особливостями психіки людини. Факторами, які впливають на низький рівень готовності до бойових дій, є: негативні установки, низка емоційна готовність, слабкість розвиненості системи мотивації щодо збереження власної життєдіяльності та її забезпечення, нервово-психічна нестійкість, недорозвиненість мотиваційної та ціннісної сфери та ін. Саме тому необхідним є формування як результат психологічної підготовки в добровольців тероборони таких якостей, як: позитивні (відповідальність, чесність, вірність, впевненість, терплячість, працьовитість), професійні (вміння швидко приймати рішення, розуміти інформацію, уважність до деталей, здатність до навчання), вольові (ініціативність, цілеспрямованість, воля, самостійність), моральні (сукупність добровільно прийнятих для себе правил Збройних Сил України), спеціальні професійні (фізична сила, витривалість, емоційна та нервова лабільність, професійна пам'ять, уважність), негативні (агресивність, ненависть, грубість)

Список використаних джерел

1. Івницька А.О. Василенко О.М. Психологічна готовність військовослужбовців до виконання бойових завдань. *Науковий пошук молодих дослідників : збірник наукових праць студентів*. 2023. № 2. С. 155-159.
2. Настанова з психологічної підготовки особового складу підрозділів сухопутних військ: навчально-методичний посібник / За ред. Г. П. Воробйова. Львів: АСВ, 2012. 430с.
3. Про основи національного спротиву. Закон України від 16.07.2021 №1702-IX. Із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 27 січня 2022 року №2024-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T222170?an=4> (дата звернення: 10.09.24 р.)

УДК 316.643.3

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ КОНФЛІКТІВ: ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Рабош Наталія, здобувач ОС «магістр»,

спеціальності 053 «Психологія», 2 курс РДГУ

Науковий керівник: Бабак К. В., кандидат психологічних наук, доцент

Постановка проблеми. Необхідною передумовою ефективності навчально-виховного процесу є добрі стосунки між педагогом та учнями. Порушення їх та, як наслідок – конфлікти – одна з найбільш проблем системи освіти. Останнім часом, конфлікти між учнями та вчителями значно почастішали, нерідко мають загострений характер. Серед причин цього і недосконалість самої системи освіти, і швидкий темп розвитку суспільства та його демократизація, і перевантаження педагогів. У зв'язку з цим стан психічного здоров'я педагогів нестабільний, а це впливає на їх стосунки з усіма учасниками навчально-виховного процесу. Деформується установка вчителів навчати, а учнів навчатися, виникає явище переоцінки цінностей. Перевантаження педагогів заважає задовольняти потреби в саморозвитку, повноцінному відпочинку, а падіння рівня життя викликає підвищену тривожність та агресію. Досить часто, вчитель переживаючи свій принизливий стан «компенсує» його у відносинах з учнями.

ЗМІСТ

Частина 1. ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНИЙ КОНТЕНТ МОЛОДІЖНИХ ПОШУКІВ	
Аладько Тетяна Психологічні чинники професійного вигорання медичних працівників під час війни	3
Бондар Альона Психологічні особливості переходу військовослужбовців від умов бойових дій до цивільного життя	6
Бондар Альона Особливості надання психологічної допомоги демобілізованим військовослужбовцям	8
Боярчук Мар'яна Прагнення до краси та привабливості у контексті психологічного супроводу	10
Василюк Марія Особливості емоційного розвитку дошкільників в умовах війни	12
Верстляр Ярослава Психологічні особливості управлінської діяльності менеджера	15
Горшковська Лілія Проблема об'єктивності в оцінці претендентів на посаду у процесі кадрового відбору	18
Гуцуляк Ангеліна Особливості сприймання казок дітьми старшого шкільного віку	19
Данильченко Олександр Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	23
Дем'янюк Любов Психологічні особливості стресостійкості особистості у період військового стану	26
Карпова Жанна Психологія роботи з сім'ями в складних життєвих обставинах	28
Катеринчук Дарія Теоретичні аспекти проблеми розвитку емоційного інтелекту в підлітковому віці	30
Ковальчук Олена Психологічні чинники депресії у підлітковому віці	32
Косяк Тетяна Ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей в умовах воєнного часу	35
Кравцова Світлана Психологічна корекція тривожно-депресивних станів дорослих середнього віку засобами емоційно-образної терапії	38
Кравчук Ірина Психологічні детермінанти агресії: ретроспективний аналіз	40
Любчик Олександра Роль державних та громадських ініціатив у підтримці ментального здоров'я ВПО після окупації	44
Луцак Ольга Роль ігрової діяльності в розвитку дітей молодшого дошкільного віку	47
Малафей Вікторія Когнітивно-поведінкова терапія як ефективний метод роботи з кризовими станами клієнтів	50
Малютіна Олександра Формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами казки	52
Мельник Людмила Роль психологічної підтримки у коригуванні впливу чинників,	54

що впливають на професійне самовизначення осіб юнацького віку	
Мельничук Оксана, Піонтковська Діана Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	56
Оздемір Оксана Емоційний інтелект як складова професійного становлення студентів-філологів	59
Омелич Григорій Формування фінансової грамотності дітей дошкільного віку: педагогічні можливості дидактичної гри	62
Пантелеймонова Наталія, Широких Анастасія Особливості симптомів ПТСР та специфіка його діагностики у військовослужбовців	65
Пермінова Наталія Психологічні чинники управління персоналом в умовах воєнного стану	68
Помаранський Валентин Дослідження психологічної готовності до бойових дій у добровольців сил територіальної оборони Збройних сил України	71
Рабош Наталія Особливості педагогічних конфліктів : шляхи вирішення	74
Рожко Олена Розвиток літературних здібностей у підлітковому та юнацькому віці	77
Сабат Єлизавета Вплив соціальних мереж на комунікативну поведінку старшокурників	79
Сапронова Катерина Сімейні конфлікти як складова міжособистісної взаємодії подружніх пар	82
Супрунюк Олена Розвиток емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку арт-терапевтичними технологіями	84
Хома Людмила Стан медіаосвіти українського юнацтва у період війни	87
Яницька Ольга Фактори ризику ПТСР у військовослужбовців в умовах бойових дій, шляхи їх виявлення та запобігання	89
Яскевець Тетяна Теоретико-методологічні дослідження соціального інтелекту особистості	92
Частина 2. ЛІТЕРАТУРНИЙ КРЕАТИВ: «СТУДЕНТСЬКИЙ ДАРУНОК УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ» (авторські казки)	
Лазарчук Яна З Україною в серці	95
Власюк Вікторія Птах світла	96
Галюк Світлана Разом непереможні!	97
Дубич Ольга Хосмко та чарівний метелик	98
Жмура Світлана Як ведмідь допоміг зайчику який заблукав	99
Ковальчук Соломія Слідуй світлу в своєму серці	100
Левчук Андрій Лисичка та чарівна квітка	101
Максимчук Маргарита Дикий вогонь	101
Михасик Ольга Казка про білочку Марисю та її страх	102

Шелест Марія Казка про мишеня та велике бажання	103
Частина 3 МАТЕРІАЛИ КОНКУРСУ СТУДЕНТСЬКИХ РОБІТ «ПОЯСНИ ДИТИНІ ПРО ГОЛОДОМОР»	
Правник Ярослав, Мельничук Софія, Кучер Максим, Демчук Анна Вони просто чекали нашої смерті	105
Галаган Крістіна Хліб, що став пам'яттю: Історія про Голодомор для дітей	107

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ

Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Підписано до друку 05.12.2024 р.

Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум.
друк. арк. 13,4. Наклад 300

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.